

# Boksamtale

I juryarbeidet til Ungdommens kritikerpris (UKP) er gode samtaler og diskusjoner omkring de nominerte bøkene avgjørende. Ofte er det en avstemning som avgjør til slutt, men for å vinne må en bok tåle harde diskusjoner.

I en boksamtale får man oppleve en bok gjennom en annen leser. Og ofte endres oppfatningen av en bok. Å snakke om litteratur er på alle måter utviklende for unge og eldre. I en liten gruppe må alle bidra, man kan ikke gjemme seg bort. Elevene får muntlig trening og tør kanskje opp i klasserommet etterpå. Dette er også et fint sted for lærere å møte elevene. Litteratur åpner for gode samtaler. Det er tidkrevende, men gir mye.

## Praktisk gjennomføring av boksamtale:

- Boksamtalene ledes av lærer/bibliotekar og kan gjennomføres med én elev eller med en gruppe på f.eks. fire elever.
- Hyggelige omstendigheter løser opp stemningen og ufarliggjør situasjonen. Dette er ikke en eksamen, men en samtale. Sett dere på biblioteket eller i kantinen. Spander en kjeks eller lunsj hvis dere har mulighet til det.
- Hvis dere har et prosjekt hvor dere leser flere bøker kan de som har likt samme bok utgjøre en gruppe og de som ikke har likt boka en annen gruppe. Gruppene samler argumenter for sitt synspunkt før diskusjonen braker løs i plenum.
- Fokuser på leseopplevelsen. Du som lærer kan begynne å snakke om din opplevelse. En boksamtale i UKP-sammenheng fungerer bare så lenge læreren er opptatt av elevenes meninger og opplevelse av teksten. Understrek at du er ute etter å høre elevenes mening, ikke den "riktige" tolkningen. Læreren skal lede samtalen, men elevene skal få komme til orde med sitt syn.

## Spørsmål som setter samtalen i gang

For at samtalen skal bli vellykket må du som lærer være forberedt. Det er også en fordel om elevene har forberedt en oppgave i tillegg til å ha lest boka. Her er noen forslag:

- Omslaget – hva synes eleven om det? Hvorfor tror du det er slik? Har det noen sammenheng med innhold i boka?
- Be elevene finne en setning eller beskrivelser som har gjort inntrykk. Ta utgangspunkt i denne.
- Fortell om en av personene i boka.

## Detaljer og påstander setter samtalen i gang

Den engelske ungdomsbokforfatteren Aidan Chambers skriver i sin bok «Tell me» at spørsmål ofte blir for omfattende når ordet Hvorfor brukes. Hvorfor liker du boken? Rådet er å gå til detaljene; karakterene, en setning du liker, åpningen, avslutningen...

I boka «Les meg – håndbok i litteraturformidling» skriver Pål Brekke Indregard mer om Chambers og den filosofiske samtalen. En av erfaringene til Indregard er at en påstand lettere åpner opp for samtale enn et spørsmål. En påstand tvinger deltakerne til å ta stilling. F.eks. «Menneskeliv er mer verdt enn dyreliv» (Indregard s. 97). Et spørsmål kan fort avblåses med et «vet ikke». For å finne påstander kan du ta utgangspunkt i bokens tematikk eller karakterenes handlinger og tanker.

Les mer:

*Samtaler om litteratur* av Indregard, Pål Brekke I: *Les meg: håndbok i litteraturformidling*. Ena 2016

### **Spørsmål/tema som kan være utgangspunkt for samtale**

Her finner du tema og spørsmål som kan åpne for samtale. Ikke alle punktene er like interessante for alle bøker. Det er viktigere at elevene får diskutere det de synes er interessant enn at dere skal komme gjennom alle punktene.

Til alle punktene kan dere diskutere om grepene forfatteren har gjort fungerer.

### **Snakk om boka**

- Hvilken sjanger tilhører boka? Har du lest bøker i denne sjangere før?
- Hvilke forventninger hadde du til boka?
- Synes du tittelen og omslaget passer til boka?
- Hvorfor likte du/likte du ikke boka? (Dette spørsmålet kan også vente til slutt)

### **Snakk om bokas oppbygning**

- Beskriv handlingsforløpet kort.
- Ord som kan sammenfatte opplevelsen: gripende, troverdig, overraskende, morsom, ekkel, treg. Prøv å finne det mest presise ordet for starten, midten og slutten av boka.
- Er historien troverdig, eller er det som skjer ikke realistisk?  
(I ei fantasy-bok er det sannsynlig at det dukker opp trollmenn med magiske krefter. I disse tilfellene må du spørre deg om det er troverdig i forhold til sjangeren og bokens fortelling. Ikke i forhold til virkeligheten. Synes du magien fungerer?)

### **Snakk om ytre eller indre spenning**

- Skjer det mye, eller er det mest tanker og skildringer?

### **Snakk om innlevelse**

- Er det lett å leve seg inn i boka, lett å kjenne seg igjen?
- Hva var det som gjorde at du levde deg inn i handlingen (eller ikke)? Personene, spenningen, bokas tema?

### **Snakk om personene og miljøet**

- Hvilket inntrykk har du av personene? Likte du dem?
- Forklar hvorfor du har dette inntrykket. Hvordan er forholdet mellom personene i boka?
- Virker personene og miljøet ekte/troverdige?

### **Snakk om synsvinkel**

- Hvem har synsvinkelen i boka? Fra hvilke øyne ser vi det som skjer?
- Hva om boka hadde en annen synsvinkel? Hvordan ville historien da vært?

### **Snakk om språk**

- Hvordan er språket?
- Hvordan synes du språkbruken passer til innholdet, til personene og de emnene som tas opp? Var utdraget lett å lese? Hvorfor eller hvorfor ikke?

### **Snakk om originalitet**

- Er boka original, eller ligner den på andre bøker du har lest eller hørt om?
- Var det noen klisjeer i boka?

### **Oppsummer**

- Hva vil du si at boka handler om?
- Gir den deg noe å tenke på? Har boka noe viktig å si deg, noe viktig å si til andre?
- Hva er bokas svakhet? Hva irriterte deg? Hva er bokas styrke? Hva var det beste med boka?
- Si din mening: Hvorfor er dette en god eller dårlig bok? Vil du anbefale den til andre?

**Litteratur:**

Hennig, Åsmund : *Effektive lesere snakker sammen: Innføring i litterære samtaler*. Gyldendal 2012

«Samtaler om litteratur» av Indregard, Pål Brekke i: *Les meg: håndbok i litteraturformidling*. Ena 2016

«Fra skolegården til klasserommet» av Nyhus, Jorunn Øveland og Astrid Syse Talsethagen  
i: *Dramaserien Skam. Analytiske perspektiver og didaktiske muligheter*. Fagbokforlaget 2018

Nyhus, Jorunn Øveland og Astrid Syse Talsethagen: *Dypt og grunnleggende norskfaglig: Dybdelæring i teori og praksis*. Fagbokforlaget 2020

Melvold, Anita og Vibeke Sæther: *Temainnganger til norskfaget – ei verktøykasse for klasserommet*. Fagbokforlaget 2020